



QORAQALPOG'ISTONDA MADANIYAT RIVOJIDA RADIONING AHAMIYATI

Begdullaev Ilyas

Tarix fakulteti, Tarix yo'nalishi 1-kurs magistranti,
Qoraqalpoq Davlat universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14982671>

ARTICLE INFO

Received: 17th February 2025

Accepted: 18th February 2025

Published: 28th February 2025

KEYWORDS

Qoraqalpog'iston, radio, madaniyat, an'ana, axborot, raqamli texnologiyalar, ma'rifat.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Qoraqalpog'istonda madaniyat rivojlanishida radioning ahamiyati tahlil qilinadi. Radio milliy madaniyat va an'analarni targ'ib qilish, ma'naviy-ma'rifiy bilimlarni yetkazish hamda san'atkor va ijodkorlarni qo'llab-quvvatlashda muhim vosita hisoblanadi. Shuningdek, maqolada radioning ta'lim va axborot uzatishdagi roli, zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi va uning istiqboldagi imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari radioning Qoraqalpoq madaniy hayotiga ta'siri va uning rivojlanish istiqbollari bo'yicha xulosalar chiqarishga imkon beradi.

Kirish. Madaniyat har bir jamiyatning ajralmas qismi bo'lib, uni rivojlantirishda ommaviy axborot vositalarining, xususan, radioning o'rnini beqiyosdir. Radio insonlarga tezkor axborot yetkazish, milliy an'ana va qadriyatlarni targ'ib qilish hamda ta'lim berish vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, Qoraqalpog'iston kabi o'ziga xos madaniy merosga ega hududda radio orqali milliy san'at, folklor va adabiyotning ommalashishi dolzarb masala hisoblanadi. Ushbu maqolada Qoraqalpog'istonda radio tarmog'ining shakllanishi, uning madaniyat rivojiga ta'siri hamda zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi tahlil qilinadi [3, 98-111]. Shuningdek, radio orqali ma'naviy-ma'rifiy dasturlarni kengaytirish, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash va madaniy merosni saqlash masalalariga ham e'tibor qaratiladi. Maqolaning maqsadi Qoraqalpog'istonda radioning madaniy taraqqiyotga ta'sirini o'rganish va uning samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar berishdan iborat. Tadqiqot doirasida radioning o'zgaruvchan jamiyatdagi roli, ijtimoiy ahamiyati va uning istiqbolli yo'nalishlari ham ko'rib chiqiladi.

Radioning tarixi va rivojlanishi

Radio axborot tarqatishning eng samarali vositalaridan biri bo'lib, Qoraqalpog'istonda XX asrning o'rtalarida shakllangan. Dastlab u asosan davlat siyosatini targ'ib qilish va axborot yetkazish maqsadida ishlatilgan bo'lsa, keyinchalik madaniy-ma'rifiy roli ortib bordi. Mustaqillikdan so'ng Qoraqalpog'iston radiosi milliy qadriyatlarni targ'ib qilishga yo'naltirildi. 1990-yillardan boshlab milliy san'at va folklor namunalari bag'ishlangan eshittirishlar e'firga uzatilib, xalq qo'shiqlari, dostonlar va baxshichilik an'analari keng targ'ib qilina boshlandi. Bugungi kunda radio raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashib, internet-radio va podkastlar orqali istalgan joyda tinglash imkonini bermoqda.

Radio orqali milliy madaniyat va an'analarni targ'ib qilish

Radio milliy madaniyat va an'analarni ommaga yetkazish, ularni saqlash va rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Xususan, Qoraqalpog'istonda radio orqali xalq san'ati, madaniy qadriyatlar va urf-odatlar keng targ'ib qilinmoqda. Birinchidan, radio milliy folklor va og'zaki ijod namunalarini keng targ'ib etishda katta rol o'ynaydi. Maxsus dasturlar orqali xalq qo'shiqlari, dostonlar, maqollar va matallar eshittiriladi. Ayniqsa, baxshichilik an'analari radio orqali keng ommaga yetkazilib, yosh avlodga milliy san'atni tanitishda katta xizmat qilmoqda. Ikkinchidan, radio madaniy-ma'rifiy dasturlar orqali teatr, adabiyot va musiqa kabi sohalarni rivojlantirishga hissa qo'shmoqda. Masalan, taniqli shoir va yozuvchilarning asarlari o'qilishi, ularning hayoti va ijodiga bag'ishlangan eshittirishlar tinglovchilarni milliy adabiyot bilan yaqindan tanishtirish imkonini beradi. Shuningdek, milliy musiqa dasturlari orqali xalq va zamonaviy qo'shiqlar keng targ'ib qilinadi. Uchinchidan, radio ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash va ularning ijodiy ishlarini ommaga tanishtirishda ham katta ahamiyatga ega. Mahalliy san'atkorlar, shoirlar, yozuvchilar va olimlar bilan suhbatlar efirga uzatilishi, yangi asarlarning taqdimoti o'tkazilishi madaniyatning rivojlanishiga xizmat qiladi. Bundan tashqari, radio orqali madaniy tadbirlar, milliy bayramlar va an'anaviy marosimlar yoritilib, xalq o'z madaniyati va tarixidan doimiy ravishda xabardor bo'lib boradi. Ayniqsa, Navro'z, Mustaqillik kuni, Qoraqalpoq milliy san'ati festivallari kabi tadbirlar radio orqali keng yoritiladi. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan radio o'z imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Internet-radio va podkastlar orqali milliy madaniyat global miqyosda targ'ib qilinmoqda. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar bilan hamkorlikda radio dasturlari jonli efirga uzatilib, keng auditoriyaga yetkazilmoqda.

Radio axborot va ta'lim vositasi sifatida

Radio nafaqat madaniyat va san'atni targ'ib qilish, balki axborot yetkazish va ta'lim berishning ham muhim vositasi hisoblanadi. Qoraqalpog'istonda radio orqali jamiyatning turli qatlamlari uchun dolzarb yangiliklar, ijtimoiy muammolar, ta'lim va ilmiy-ma'rifiy eshittirishlar uzatiladi.

Radio axborot manbai sifatida

Birinchidan, radio eng tezkor va ishonchli axborot manbalaridan biridir. U aholiga mahalliy va xalqaro voqealar haqida xabar berish, dolzarb muammolarni yoritish, rasmiy bayonotlar va hukumat qarorlarini ommaga yetkazishda muhim o'rin tutadi. Mahalliy radioshunoslar, ekspertlar va mutaxassislarning tahliliy dasturlari orqali jamiyatning turli sohalarida yuz berayotgan o'zgarishlar haqida xolis axborot taqdim etiladi. Ikkinchidan, radio orqali ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy yangiliklar, qishloq xo'jaligi, sanoat, sog'liqni saqlash kabi muhim sohalarga oid eshittirishlar tinglovchilarga yetkaziladi. Ayniqsa, qishloq hududlarida yashovchi aholiga zamonaviy qishloq xo'jaligi texnologiyalari, iqlim o'zgarishlari va ekologiya bilan bog'liq dolzarb ma'lumotlar radio orqali taqdim etiladi [1, 82-85].

Radio ta'lim vositasi sifatida

Radio ta'lim berish vositasi sifatida ham katta ahamiyat kasb etadi. Ta'lim dasturlarining radio orqali tarqatilishi maktab o'quvchilari, talabalar hamda mustaqil o'rganishga intilayotgan shaxslar uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Birinchidan, radio orqali til o'rganish dasturlari, ilmiy ma'ruzalar va tarixiy eshittirishlar efirga uzatilishi ta'lim jarayonini boyitadi. Masalan, Qoraqalpoq tili, o'zbek tili, ingliz tili va boshqa tillarni o'rganishga bag'ishlangan eshittirishlar tinglovchilarning til ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi. Ikkinchidan, radio orqali texnik fanlar va ijtimoiy fanlarga oid maxsus ta'lim eshittirishlari tashkil qilinishi tinglovchilarga yangi bilimlarni o'zlashtirish imkonini beradi. Masalan, matematika, fizika, biologiya, tarix va iqtisodiyot kabi fanlar bo'yicha maxsus radio darslar o'tkazilishi ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bundan tashqari, radio orqali ta'limiy intervyular, ilmiy anjumanlar va konferensiyalar haqida ma'lumotlar berilib, ilm-fan rivojiga hissa qo'shiladi. Ilmiy faoliyat bilan shug'ullanayotgan yoshlar va tadqiqotchilar uchun radio ta'limiy loyihalarni ommalashtirish va tajriba almashish platformasi bo'lib xizmat qiladi.

Radio va raqamli ta'lim imkoniyatlari

Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan radio ham raqamli platformalar bilan uyg'unlashib bormoqda. Internet-radio va podkastlar ta'lim jarayoniga yangi usullarni olib kirib, auditoriyaning kengayishiga yordam bermoqda. Onlayn darslar, audio ma'ruzalar va ilmiy podkastlar orqali radio ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Xulosa qilib aytganda, radio Qoraqalpog'istonda axborot va ta'lim manbai sifatida muhim rol o'ynaydi. U jamiyatning barcha qatlamlari uchun dolzarb axborot yetkazib, ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Zamonaviy radio va raqamli texnologiyalar

Zamonaviy texnologiyalar taraqqiyoti radio faoliyatini yangi bosqichga olib chiqdi. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan radio nafaqat an'anaviy FM va AM to'lqinlari orqali, balki internet, sun'iy intellekt va mobil ilovalar orqali ham faoliyat yuritmoqda. Qoraqalpog'istonda ham radio raqamli innovatsiyalar bilan uyg'unlashib, yanada ommalashmoqda va samaradorligini oshirmoqda. An'anaviy radioshunoslik bugungi kunda raqamli radio va internet-radio bilan boyib bormoqda. Raqamli radio FM yoki AM radiosiga nisbatan sifatliroq tovush uzatish imkonini beradi va kengroq qamrovga ega. Bundan tashqari, internet orqali uzatiladigan radio kanallari jahonning istalgan nuqtasidan tinglash imkoniyatini yaratadi. Bu esa xorijda yashovchi qoraqalpoq diasporasi va milliy madaniyatni qadrllovchilar uchun katta qulaylik tug'diradi.

So'nggi yillarda radio kontenti podkast formatida ham keng tarqalmoqda. Podkastlar radio eshittirishlaridan farqli ravishda istalgan vaqtda tinglash uchun moslashtirilgan audio dasturlar bo'lib, ular ta'lim, ilm-fan, san'at, madaniyat, biznes va turli mavzularga bag'ishlanishi mumkin. Qoraqalpog'istonda ham milliy madaniyat va tilni rivojlantirish maqsadida podkastlar ishlab chiqilmoqda va bu tinglovchilarga milliy qadriyatlarni qulay shaklda yetkazish imkonini beradi. Bugungi kunda radio ijtimoiy tarmoqlar bilan chambarchas bog'langan holda faoliyat yuritmoqda. Radio eshittirishlari nafaqat efirda, balki YouTube, Facebook, Telegram va Instagram kabi platformalarda ham jonli yoki yozib olingan holda taqdim etilmoqda. Bu esa tinglovchilar bilan bevosita aloqa o'rnatish, fikr-mulohazalar olish va interaktiv muloqot tashkil qilish imkonini beradi. **Xulosa.** Qoraqalpog'istonda radio madaniyat, milliy qadriyatlar va an'analarni targ'ib qilishda muhim o'rin tutadi. U nafaqat axborot yetkazish, balki ta'lim va ma'rifat manbai sifatida ham xizmat qiladi. Birinchidan, radio xalq og'zaki ijodi, musiqa va san'atni keng ommaga yetkazishda samarali platforma bo'lib, milliy madaniyatni yosh avlodga singdirishga yordam beradi. Ikkinchidan, u qishloq hududlarida tezkor va ishonchli axborot manbai bo'lib, ta'lim dasturlarini keng targ'ib etishda katta rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashgan radio internet-radio, podkastlar va sun'iy intellekt imkoniyatlari bilan rivojlanib bormoqda. Kelajakda raqamli platformalar bilan integratsiya qilinishi uning auditoriyasini yanada kengaytirib, interaktiv va ta'sirchan axborot vositasiga aylanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muhammadaminovna, M. T. (2023). O'ZBEKISTONDA RADIONING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI (1927-1991-yillar). *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 82-85.
2. Джумашев, А., & Уразова, Л. К. (2020). КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИЕ УЧРЕЖДЕНИЯ КАРАКАЛПАКСТАНА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 40-Х-50-ГОДАХ ХХ ВЕКА. *Интернаука*, (17-1), 33-35.
3. ИСМАИЛОВА, К. Ф. (2020). АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РАДИОВЕЩАНИЯ УЗБЕКИСТАНА ПО РЕАЛИЗАЦИИ КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ МИССИИ. *Иностранные языки в Узбекистане*, (1), 98-111.
4. ТЕМИРОВА, М. (2019). HISTORY OF RADIOFICATION INFRASTRUCTURE IN UZBEKISTAN. *UNIVERSITETI XABARLARI*, 1(1).
5. Юсупов, К. (2020). ИЗ ИСТОРИИ ТЕАТРАЛЬНОГО ИСКУССТВА КАРАКАЛПАКСТАНА. *Вестник КГУ им. Бердаха*. №, 4, 210.